

у питању неки вид корупције или покушај режима да се, бар формално, представи у либералном светлу, или нешто треће, тешко је одговорити. Можда би „решење” могло да буде у претпоставци да је југословенски режим свесно експериментисао с либералним тежњама на пољу културе. Када би му се учинило да ствари превазилазе његове првобитне намере, заустављао би започети процес. У сваком случају, на овом месту мора да се да ода признање југословенским комунистима на оригиналности.

Milica Komad

ON PARTY IDEOLOGISTS' FILM TASTE IN 1963: AN EPISODE FROM THE CULTURAL LIFE OF COMMUNIST YUGOSLAVIA

Summary

A conflict in cultural sphere that confronted artistic creation with political practice emerged in the early 1960s. On the one hand, in addition to demands that art reflect reality, its social role had been emphasized. On the other, the criticism of works of art that fulfilled that requirement started to intensify.

In the area of film art in the 1960s the relationship between the artists and authorities became rather tense. In movies like in other forms of art declarative political principles differed from practice. The official stand was that movies should deal with the reality, but when authors attempted to make such movies, they encountered major difficulties. The main misunderstanding came from different perception of the notion of *reality*. In the world of communist ideology existed a „real”, positive reality and „distorted” image of reality. Politics tolerated only the works of art whose ideological characteristics corresponded to proclaimed values. If a movie was judged to be “in discrepancy with our socialist reality” and that it “degraded the moral of our socialist community” it could easily be prohibite.

Yet, in this game between politics and art, authors fared much better than their works. Unlike similar East European regimes, the Yugoslav communists have worked out not quite comprehensible, but very authentic form of “struggle” in this area. How else can one understand the fact that the banned film authors, soon after they had been punished, were reaffirmed and continued to make movies – financed, of course, by the government.

БАШТИНЕ HERITAGES

Владимир Кривошејев

Крађа у „радњи за обављање проститутске делатности”

– један судски спор у Ваљево 1895. године

Упоредо са постепеним ослобађањем од турске власти, током деветнаестог века у српским варошима је дошло до низа промена иницираних убрзаним развојем. Дојучерашње оријенталне касаве су скоро преко ноћи почињале да добијају нови изглед. Број становника се повећавао. Трасирале су се нове улице дуж којих су ницале модерне грађевине. У Србију су се досељавали странци, а овдашње становништво, због потреба послова или образовања, све чешће је путовало преко границе. Ове промене утицале су и на појаву нових навика. На постојећим темељима убрзано је израстала грађанска класа са новостеченим навикама које су калемљене на старо стабло, стварајући јединствен паланачко-европски амалгам. Тај процес, уочљив широм Србије, није могао заобићи ни Ваљево. у пописима становништва, осим старих занимања попут сарача, опанчара, абације, ђурчије..., јављају се и професори, рентијери, штампари, апотекари, али и *проситијуи*¹, а сходно томе, у другим изворима се јављају и *јавне девојке*.² Та занимања, некада проскрибована и законским забранама гурнута у илегалу, легализована су почетком 1881. године, са доношењем законских прописа којима је, по моделима већ познатим у западној Европи, настојано да се легализацијом проституције успостави државна контрола и неутралишу негативне последице илегалног бављења најстаријим занатом на свету³.

¹ „*Маринко Милићевић, проситијуи, Ваљево*” (Азбучни списак гласача општине Ваљево на дан 24. фебруара 1899. године; објављено: *Кољубара, велики народни календар за просију 1999. годину*, Ваљево 1999, 94) и „*Ситаноје Горић, проситијуи*” (Списак правних гласача општине ваљевске за 1914. годину, Ваљево, Штампарија Дим. А. Славуј, 1913; прештампано: *Ваљевац – велики народни календар за просију 1996. годину*, Ваљево 1996, 204).

² Ваљевска матична књига умрлих за 1881. годину, Историјски архив Ваљево („*Катица Влашић, јавна девојка из Новој Сади у Бачкој, а у Ваљевоу живећа, умрла 9.10.1881. Рођена у Новом Саду. Ситара 20 година. Умрла од срдобоље*”).

³ Владимир Јовановић, „Проституција у Београду у 19. веку”, у: *Годишњак за друштвену историју*, Година 4., свеска 1., Београд 1997, 13.

Након легализације проституције, неке од ваљевских кафана, иза чијих фирми су се већ скривале јавне куће, прибавивши потребне дозволе, легализовале су своју делатност. Али иако примамљив због наизглед лаке зараде, то није био посао који се у нашим условима могао обављати на дуге стазе. Ни најбрижнији локални хроничари нису могли да забележе све јавне куће које су, самостално или у склопу кафана, краће или дуже време, радиле у Ваљевоу, од њихове легализације до забране 1944. године. Имена неких од њих ипак су остала позната: *Ђуниски вис* Марка Црногорца, *Ђирина Пурића кафана* у Градцу, *Радикал*, *Јабланица* и *Оријент* у Тешњару, *Ђиновчева кафана* Боре и Зоре Стокановић, *Балкан*, *Шумајловац*, *Банай*, *Тојилица* у Витковића улици, чувена злокућанска *Бела лађа* Боре мумџије, *Ракића кућа*⁴ ... У таквој конкуренцији вођење јавних кућа сигурно није могло бити високопрофитабилна делатност. Зато не чуди што је пред Други светски рат власник *Тојилице* по Ваљевоу поленио плакате следеће садржине:

*„Пресијао сам водици радњу какву сам до сада водио и од следећег првог у истином локалу и под истиим именом водићу кафану, о чему известићавам поштиовано грађанство и молим да у следећу недељу дођу код мене на доручак који приређујем у мојој кафани у 8 ујутру.”*⁵

Овим чином незадовољни власник Топлице је, између осталог, покушавао да измени слику која је у чаршијском мњењу владала о њему. Само занимање „проститута”, иако легално, није сматрано часним. Клијентела сумњивог морала, уз претерано конзумирање алкохола у друштву дама за разоноду... – све је то доприносило стварању окружења погодног за делинквенције разних врста. Управо захваљујући ситуацији криминалног чина, сачуване су од заборава неке секвенце из живота једне ваљевске „радње за обављање проститутских услуга” са краја 19. века.

На периферији вароши, која је те 1895. године, скупа са сеоским залеђем припојеним градском атару, бројала једва 7.000 становника, и чије се ушорено језгро, изван кога су се приземне зграде налазиле уклопљене у руралну средину, могло прећи пешке за неколико минута бржег хода, налазио се локал Милоша Нешковића, „обављача проститутских услуга”. У ову јавну кућу се није могло ући директно са сокака. Висока ограда, са масивном капијом, скривала је од очију обичних радозналаца авлију у којој се налазило неколико објеката који су припадали кући за забаву. Капијске кључеве је држао момак Ђорђе, тридесетогодишњи неписмени дошљак из ужичког краја. Он је био газдин слуга, а осим уобичајених помоћних послова, окаснелим гостима је откључавао капију, очекујући, па и директно тражећи, за то заслужени бакшиш. Највећу просторију у радњи за проститутску делатност особље је називало звучним именом „велики салон”. Остаје нејасно да ли епитет *велики* указује на то да је уз њега било и других, мањих салона, или је то била само интерна досетка особља којом је настојао да са друштвеног дна уздигне ниво своје радње.

Салон је био централни део јавне куће, место где су посетиоци долазили на почетку вечери, или доцније, после пола ноћи, већ поднапити у другим

⁴ Борислав Вујић, *Зачиси о старом Ваљевоу*, Ваљево 1987, 10–11, 31, 99–102; видети и Драгутин Бајић, *Ваљевске кафане*, Ваљево 1995, 19, 21–22, 40–41, 46, 97–98, 104, 107, 113.

⁵ Борислав Вујић, *наведено дело*, Ваљево 1987, 31.

кафанама у којима су дочекали фајронт. Ту су могли да се провеселе или опусте уз пиће, музику и мезе. За разлику од услуга обичних кафана, овде је посебну атмосферу пружало пригушено осветљење и, наравно, проститутке, *девојке*, односно *јавне девојке*.⁶ У радњи ваљевског проститута Милоша Нешковића о расположењу гостију се бринула седамнаестогодишња неписмена сељанчица из тамнавског села Јабучја Милка Давидовић, са колегиницама Мициком, Даном и другима, које су увек биле при руци, вољне и обавезне да посетиоцима праве друштво, али и да их, уз забаву, подстичу да направе што веће цехове, увећавајући их и својим порупбинама. Зависно од ситуације, таква забава је могла да потраје и да се боравак посетилаца на томе и заврши. Али ако су посетиоци били расположени, они су могли да вечерњу разоноду наставе у девојачким собама, као њихови *госџи*. Собе су се налазиле изван објекта у ком је био салон, у посебној згради (или зградама) у дну авлије, али, судећи бар по једном адвокатском мишљењу, нису сматране за засебне, приватне, или бар полуприватне девојачке просторије, већ су и оне биле неодвојиви део *јавне радње* у које је свако имао право да слободно уђе и у њима борави, без обзира на то да ли је позван или не. Вероватно због тих разлога током боравка девојака у салону њихове собе нису закључаване, али су врата забрављивана кад год је соба била заузета.

Собе су биле веома скромно намештене. У соби Милке Давидовић се налазио сто са фиоком, на који се остављала гардероба, затим лампа која је, утуљена, остајала да гори током посете госта, а вероватно и нека нахткасна на којој би она стајала, те плакар за девојачке ствари. Ту су била и два кревета. Изгледа да су у слободно време у соби боравиле две девојке, с тим што су се, током рада јавне куће, смењивале, комбинујући боравак у соби и салону. Пракса је била да ако неки гост и остане да заноћи у соби са својом домаћицом, да их њена цимерка не узнемирава до зоре. Уосталом, тек после одласка гостију завршавало се радно време девојака, и тек тада су оне имале право на одмор и неку приватност. Зато је тек у зору Мицика будила Дану, која је била у соби са гостом, како би узела сапун и умила се после завршетка радне вечери.

О посетиоцима јавне куће се, на основу расположивих докумената, не може много рећи. Један гост је био слуга баштовански из Ваљева. Ту је у ситне сате долазило и млађе весело друштво да настави пијанку започету на неком другом месту. Међу њима је био и двадесетогодишњи бивши келнер, пореклом из Никшића, иначе чест гост код своје родбине у Ваљевоу. Био је, по сопственој изјави, незапослен, што га је, по општем убеђењу, па чак и по правним схватањима тога времена, чинило сумњивим.⁷ Ипак, не толико сумњивим да га газда Милош Нешковић не би пустио у своју радњу, где је био добро познат особљу. Сам газда је био неписмен човек, са свешћу и страхом да је пред својим муштеријама лично одговоран за све ствари које им у његовој радњи нестану. Истовремено био је спреман, заједно са власником украдених ствари, да за одштету тражи суму која је вишеструко прекорачивала њихову реалну вредност.

⁶ Видети напомену бр. 2.

⁷ У појединим тужбеним актима тужилац је чињеницу да је окривљени био без сталног запослења истицао као додатни аргумент и потврду за његову кривицу.

Из расположиве архивске грађе⁸ се може назрети да се у описаној јавној кући власника Милоша Нешковића окупљао свет са самог дна друштвене лествице. У таквом окружењу, уз пиће и сексуалне услуге, и уз занемаривање сталне реалне опасности од полних болести, неизоставну позадину су могле чинити и различите кривичне радње, од тешких до оних помало бурлескних, каква може изгледати крађа старе изношене одеће чија укупна вредност једва да је прелазила износ судске таксе.

У радњи газда-Милошевевој једна таква крађа догодила се у ноћи између 21. и 22. новембра (по старом календару) 1885. године. Те вечери су нестале ствари госту Ненаду Јанковићу док је спавао у соби девојке Милке Давидовић. За то дело је окривљен Јевта Драшковић, „бивши келнер, беспосличар, родом из Никшића”. Он је ухваћен и притворен на иницијативу „проститута” Милоша Нешковића, који се у први мах појавио као приватни тужилац, јер је вероватно био обавезан да муштерији надокнади вредности покрадених ствари и стога је за трошкове и дангубу тражио 50 динара. Тако је покренута компликована судска машинерија која је овим случајем била заузета скоро више од месец дана.

Већ 22. новембра 1895. године, истог дана када је на газда-Милошеву иницијативу, и уз његово лично учешће, окривљени ухваћен и приведен, своју изјаву је, у својству сведока, дала проститутка Милка Давидовић, „родом из Јабучја, стара 17 година”:

„Засија окривљени Јевтиа ушао је у собу у којој сам ја сјавала, и тио кришом, ја сам била лампу зајалила и легла, ја тио сам засјала. Јевтиа је усјао испод креветиа и са закопчаним кайућом изнео украдене сјвари. Чим је Јевтиа усјао и на врајиа пошао, ја сам била прејлашена ти нисам у тиом моментиу газди јавила да је он, Јевтиа, под креветиом био, а кад је он већ на кайици био Беља је газди викнуо и јавио да му је досја сјвари покрао. За дангубу хоћу 4 динара.”⁹

Ову своју изјаву дату у полицијском начелству, уз назнаку да није писмена, Милка је потписала крстом. Након покретања истражног поступка, недељу дана касније, 29. новембра, Милка је своју изјаву знатно допунила:

„Које вечери сада да кажем не знам, али пре неколико дана овај Јевтиа дошао је у радњу мој газде Милоша са друшћивом и у салону су седели. После неког времена овај Јевтиа оде из салона и мислили смо да је са свим друшћивом ојшишао кући, али он, како је видео кључ на мојој соби од врајиа, ојвори, уђе у моју собу и под кревети сакрио се, штио прејиосјављам, јер тио видела нисам. Те вечери ја сам имала зосја у соби и са исјим сјавала и кад смо сјавали ја сам лампу осјавила да ти мало свејли, али исјим Јевтиа, када је видео да смо ми засјали, он лампу угаси и без сумње да је сјвари све покрао и с њим се ојети под кревети сакрио. Пред зору, девојка Мицика, поштио јој је пребао сајун, луйала је на врајиима и шако пробудила ме је. Ја ујалим лампу, дам

⁸ При изради овога прилога коришћена је архивска грађа: Историјски архив Ваљево, Фонд Општинског суда Ваљево за 1896. годину, Фасцикла 869 (несређена грађа). (У даљем тексту: ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

⁹ Испит сведока, 22. новембар 1895 (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869); сходно правосудној пракси да речи изречене приликом давања исказа у записнику буду правно формулисане интервенцијим судије из ове Милкине изјаве, као и из сведочења осталих учесника судског спора се не може учити њихов изворни вокабулар.

њози сајун и шаман хједо да ојети лежнем, сјазим овог Јевтиу, који се беше насмејао и рече: „Ју како сам ја засјао” и одма изађе испод креветиа и оде. Када се усјавио, ја сам видела да му је био иберциг досја појунен. По одлажењу његовом појражила сам моју реклу, коју на асјалу нисам могла наћи, а он је сакрио у једној чизми мог зосја Ненада. Ваља да је хјео да и њу са чизмама узме. Пођо шада за либадом овом, али ни ње нема. Ја исјрва ујлашим се и нисам нишја смела казати нишја овог Ненада пробудити, али кад виде да сјвари испод нема, ја га пробудим и позовем газду да му сјвари досјави. То је штио знам и на ово моју да се закунем. Дангубу шражим 5 динара. Писмена нисам.”¹⁰

Један дан после привођења окривљеног Јевте, 23. новембра, своју изјаву је дао и газда јавне куће, „обављач просјитијујске радње Милош Нешковић”. Он „присјуји суду и изјави”:

„Ноћас око 1 сати по ноћи дошао је у моју радњу Јевтиа Драшковић, а занимање му не знам и крадом се увукао у собу у којој моје девојке сјавају. Подвукао се под кревети. Поштио је у девојачку собу ојшишао зосја Беља Кујлачић, ја чекајући да девојка дође засја на креветиу, а своје хаљине осјави на асјалу. Јевтиа, видећи да је Беља засјао полако се извуче испод креветиа и сјвари му покраде, и тио 1 којоран, један верман, шајкачу, 1 кујију дуванску и једну девојачку реклу и ти сјвари метје под иберциггер и на кайици пође. Кад га је мој момак Ђорђе Петровић ујшишао где је био, Јевтиа је одговорно да је био у соби са девојком, штио у истину није било. Одмах ти његовом одласку исјрча из собе Беља вичући ме да су му сјвари покрадене и да их је човек у иберциггеру украо. Ја онда исјрчим на сокак да ухватим Јевтиу који је највећим шрком побегао ка Дабића кайици, а да је бежао појврдиће и Милан Нешковић, каси оvd. Јевтиа кад је ушао у собу и легао под кревети крадом није имао циљ саме крађе, но он је имао циљ да ако неко од случајних зосјију уђе у собу да га ојлачка на разбојнички начин, као штио је у овој шрилици учинио. С шгога молим суд да се покрадене сјвари процене, а о мојим наводима исјиша покрадени Беља, моја девојка Милка, момак Ђорђе и Милан Нешковић, каси. Тражим да се од Јевтиа најлашти вредности покрадених сјвари, а на име шрошкова и дангубе 50 динара. Нисам шисмен.”¹¹

По свему судећи, „обављач проститутске радње” је очекивао да ће покрадени Ненад Јанковић од њега као власника радње у којој је остао без своје гардеробе тражити надокнаду штете и стога је свом сведочењу додао и елементе тужбе, тражећи да крадљивац њему, а не покраденом, исплати и вредност ствари. Међутим, истог дана своју изјаву, такође са елементима приватне тужбе, дао је и покрадени Ненад Јанковић, „звани Беља Кутлачић, слуга баштовански”. Он је изјавио:

„21. ов(о) м(есе)ца у вече ојшишао сам у радњу Милоша Нешковића, шросјитијујције оvd. (ашнег) и занотио са девојком званом Милка. Тако мислим да је шред зору било, пробудим се, а и девојка, у намери да се обучем, кад од једном, испод другог креветиа у исподј соби извуче се један човек и са речима

¹⁰ Испит сведока по кривици Јевте Драшковића, од 29. новембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

¹¹ Ненасловљена тужба Милоша Нешковића, од 23. новембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

„Ала сам слајко сјава” оде на врајца. Ја се почнем облачићим, но тек сам видео да ми нема коџорана, фермана, шајкаче и кућичије дуванске, које је ствари онај неознајчи, за време док сам сјавао, узео и под каџућу сакрио, па пошћо је примечћо да сам се пробудио, он је и побегао. Сем овога он је и реклу девојачку увукао у моју чизму, јер је морао имачћи намеру да и чизме покраде, а оћворио је и фиоку од асћала иражећи новац. Дознао сам одмах сућрадан да се ово лице зове Јевћа Драшковић, скићница, из Црне Горе, и чим сам примечћо да су ми ове ствари покрадене испћрчао сам најолге шће газду од радње Милоша викнуо и ствар му поспавио, а он је одма за Јевћом поћрчао и ухваћћо га код куће. За ову краћу шћужим Јевћу и иражим да ми за покрадене ствари илаћћи 40 динара и у име дангубе 12 динара. Да ми је Јевћа и нико дрући краћу ову и на овај начин извршио, ја ћу се заклетћи. Писмен сам.”¹²

Истога дана, када је Ненад потписао ову изјаву, у којој је тражио да му се покрадена гардероба надокнади у вредности од 40 динара, украдене ствари је на својој њиви пронашао надничар Драгутин Сутарић и, по сазнању о извршеној краћи, однео их је у полицију. Сутрадан је извршена процена вредности украдених ствари и испоставило се да она није ни приближна суми коју су навели „проститутчија” и његов покрадени гост, већ да све ствари заједно вреде једва 16 динара. После тога, на основу захтева који је поднео „проститут” а не покрадени Ненад, ствари су враћене власнику¹³.

Као сведок своју изјаву је дао и Ђорђе Петровић, тридесетогодишњи слуга у Милошевој јавној кући, „родом из Росишта, окружје Ужичко”. Првог дана по утврћивању краће, 22. новембра он је изјавио:

„Заисћа и ја сам видео када је Јевћа изашао из кајичије са закојчаним каџућом и под њим нешћо икривено и ја бих га задржао на кајичи, али нисам се надао да је он нешћо украо. Но пошћо ми је газда јавио да је он краћу извршио, ја сам поћрчао, но он је највећим шћрком побегао Дабића кајичи. Заклетћу се, а дангубе хоћу 4 динара. Нисам писмен.”¹⁴

Седам дана касније, 29. новембра, приликом истражног поступка Ђорђе је своју изјаву изнео знатно опширније:

„Те ноћи, када се је краћа ова десила, а не задуго како сам чисћћо велики салон од радње моћ газде Милоша, сјазим пролазника једноћ у авлији и како ја у авлију изаћох познадох овога Јевћу. Ја га шћада ушћћих где си био, а он ми одговори да је био код девојке Данице па хоће да изаће из авлије па чека да му врајца оћворим. Када му оћворих врајца, иражим му бакишиа, ал он ми недаде, са речима да ће ми дрући иућ даћи, но у шћом нешћо му из иберцига, који је био подосћа надувен, испаде. Шћа, нисам могао видећи, али он шћо подиже и оде. А мало после чух од девојке Милке да је покрао њеноћ гостћа. То је шћо могу да кажем и на ово могу се заклетћи. Дангубе иражим 5 динара. Писмен нисам.”¹⁵

¹² Ненасловљена тужба Ненада Јанковића, од 23. новембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

¹³ Ненасловљена изјава Драгутина Сутарића, од 24. новембра 1895.; Процена показаних ствари Ненада Јанковића, од 25. новембра 1895.; Ненасловљени захтев Милоша Нешковића за повраћај ствари, од 28. новембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

¹⁴ Испит сведока, од 22. новембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

¹⁵ Испит сведока по кривци Јевте Драшковића, од 29. новембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

Поред покраденог Ненада, „проститутчије Милоша”, његове девојке и момка, на „проститутчијин” захтев, у истражном поступку је саслушан још један сведок, Милан Нешковић, касапин овдашњи, стар 57 година. Он је изјавио:

„Пре неколико дана, ућрав не сећам се коћ беше, једно јућро, како рано усћадох, одем у кафану Радисава Радисављевича овд.(ашњег) шћи сам видео и Милоша Нешковића овд.(ашњег). Када седох Милош се жалише да га је овај Јевћа покрао и о шћом са службеником ошћћи. Замоли ме да одемо код Тому, стћрица овоћ Јевће, где је он ноћивао. На позов службеников поћох и наћемо овоћ Јевћу да сјава. Када га пробудио шћад Милош ушћћа где су ствари шћо је покрао, и поче ирећресачћи. Јевћа је шћада одговорио овако 'Немојше ирећурачћи. Овде нису', а на Милошево шћћање где су речени Јевћа ћућћао је. И шћако, они га одведоше у заћвор, а ја кући мојој одох. То је шћо имам да кажем и на ово могу се заклетћи. Дангубе иражим 5 динара. Писачћи знам.”¹⁶

Поред тужилаца и сведока, саслушап је и окривљени Јевта Драшковић, који је од првог дана по краћи био у притвору. Јевта је имао 20 година. Био је родом из Црне Горе, из Никшића, али у судским документима пише да је „слуга и бивши келнер”. По сопственој изјави био је неосућиван. На првом саслушању, 22. новембра, он је изјавио:

„Ја сам заисћа ушао у собу девојачку у којој је покрадени сјавао и легао сам под кревет и шћу засћао и сјавао док ме девојка није примечћила а шћо сам учинио јер сам био много шћјан. Ствари нисам ја украо, нишћи знам ко је шћо учинио, јер мени ствари ни за какву ућоћребу нису. Писмен сам.”¹⁷

Дан касније, 23. новембра, окривљени је проширио своју изјаву.

„Прексинаћ 21. овоћ месеца у вече, веселио сам се са неколико мојих другова и онако, сви у најшћћом сћању ошћћили смо у радњу Милоша Нешковића овдашњег иросћћићућичије. Колико смо шћамо ошћћали и шћћа смо радили ја нишћћа не знам, тек око неко доба ноћи пробуди мене једна девојка Милошева и кад погледах а оно ја лежим испод креветћа у соби девојачкој. Како сам онде и кад досћео ја незнам. Онда се подићнем и ушћћам девојку дали је моје друшћиво у салону. Она одговори да незна, шће како ја изаћох из собе, доћем на врајца од салона, но шћамо нико не беше. Онда поћем на кајичу која беше закључана, шће позовем момка Милошевоћ Ђорђа који ми врајца оћворио и ја изаћох и полако одем кући моје шћейке где се скинем и лећнем. Мало није поспћјало кад у шћом доће Милош са ошћћужичићем, шће ирећресе кућу а мене у заћвор одведоше велећи како сам му неку краћу извршио. Овако је све у ствари било, а Милош нека докаже да сам краћу ову извршио, па нека казну иримим. Друго немам шћћа да кажем. Писмен сам.”¹⁸

На накнадном саслушању и током истражног поступка, када је био упознат са изјавама сведока и упитан, у њиховом присуству, дали је тачно да му је „иберциг” био попућен, да му је на капији нешто испало, да је слуги Ђорђу изјавио да је био код девојке Дане и да је приликом претреса његове собе изјавио да покрадене ствари нису ту, одговорио је да је све то неистина, а шта је имао да

¹⁶ Исто. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

¹⁷ Испит окривљеног од 22. новембра 1895. (нав. фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

¹⁸ Кратки испит Јевте Драшковића, од 23. новембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

каже све је већ рекао и да при томе остаје, нагласивши да ако буде кажњен нема од чега да плати трошкове.¹⁹

Иследници Начелства ваљевског су, после обављеног истражног поступка, прихватили приватну тужбу покраденог Ненада Јанковића и доставили су своје мишљење Првостепеном ваљевском суду. Подизање оптужнице је аргументовано следећим доказима:

„Признање да је на месџу крађе био и да се под креветом сакрио.

– Што сведоци, Милка Давидовић девојка и Ђорђе Пејровић, слуга истог Милоша Нешиковића тврде да су код Јевте, приликом његовог одласка примећивали да му је иберциџ био ђун, надувен.

– Што је сведоку Милану, касатину, када су ушли у његов сџан, казао 'Немојте овде шражити, нису овде', што доказује да је он покрао и на друго месџо сџавио.

– Што је нађен овде као скићница, немајући занимања, већ свој живој у шумарању проводи.”²⁰

Прихватајући ове аргументе 12. децембра своју тужбу је поднео и државни тужилац.²¹ Ово је било предочено Јевти, а главни претрес је био заказан за 4. јануар 1896. године.²² Током целог истражног поступка Јевта је боравио у притвору, где је требало да проведе и време до главне расправе, али се разболео. Како је Јевта и одраније био познат особљу јавне куће, дијагноза коју је лекар поставио није нимало зачуђујућа. Пронађено је да он болује од неке венеричне болести и 16. децембра је упућен на лечење у Ваљевску болницу.²³ У болници се налазио све до почетка главног претреса 4. јануара, када је изведен на суд.

По штуром записнику са претреса, сви позвани су поновили своје раније изјаве, а бранилац окривљеног, одређен по службеној дужности, „адвокат оvd. (ашњи) Б. Бошовић каза”:

„Нема доказа да је окривљени учинио ово дело јер његово бављење у соби објашњава се тиме што је био најшић и што је имао право да дође у јавну радњу. Казивање сведока Милоша не може имати законске вредности пошто он своје казивање оснива на извођењу, а не као очевидца дођаја. У којем случају мора суд да оштуженог ослободи из недосџајка довољних доказа.”²⁴

Овај Божовићев став судско веће у саставу: председник суда Рад. Тијанић, судије Рад. Радосављевић и Т. Кузмановић, делимично је уважило и истог дана донело пресуду:

„Проштив оштуженог Јевте постоји основано ђодозрење што је по свом признању и исказу истинитаног сведока Милке Давидовић био на лицу месџа

¹⁹ Накнадни испит Јевте Драшковића, од 29. новембра 1895. и Кривични испит Јевте Драшковића, од 19. новембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

²⁰ Ненасловљена оптужница од 7. децембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

²¹ Ненасловљена тужба од 12. децембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

²² Ненасловљена судска белешка о заказивању јавног претреса, од 13. децембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

²³ Ненасловљено мишљење лекара, са одлуком председника суда, од 16. децембра 1895. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

²⁴ Ненасловљен записник са главног претреса, од 4. јануара 1896. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

где је крађа извршена и што је према исказу заклетог сведока Милоша Нешиковића, одмах пошто је изашао на улицу почео бежити у намери да се сакрије. Дружих основа проштив Јевте као учиниоца ових дела нема јер ни један од истинитих сведока није могао потврдити да је био видео да је оштужени сџвари украо и однео, а исказу сведока Милоша Нешиковића суд не ђоклања никакве вере јер се његова сведоџба заснива на ђрећносџавкама и извођењу, а никако да је баш видео када је оштужени сџвари покрао, што да је ђриметио, ђриродно је да би му сџао на ђућ као ђазда шје радње. Сем штога он се овде ђојављује и као шџжилац и по шџоме суд не може ђоклонити вере његовој сведоџби. Све како дружих доказа прошиву оштуженог нема, а изнећи основи по прошиву 236 и 238 Крив(ичног) постојка нису довољни за осуду што се он има према прошиву 242 Крив(ичног) постој(ујка) ослободити казне из недосџајка довољних доказа.

На основу свега изнећог и чланова 242, 256, 324. и 327. и 328 Крив(ичног) постој(ујка), суд Јевту за шја дела ослобађа казне због недосџајка довољних доказа. Но да ђлашти ђривајном шџужиоцу Ненаду 10 динара шџрошка и данџубе, суду овом 15 динара шџаксе и сведоцима Милошу Нешиковићу, Милки Давидовић и Ђорђу Пејровићу по 4 динара шџрошкова и данџубе и да ђлашти своје у ђришвору учињене шџрошкове.”²⁵

Како се из пресуде може видети, суд окривљеног Јевту није прогласио невиним. По свему судећи, суд је имао довољно аргумената да поверује у његову кривицу, али због формалноправних разлога, услед недостатка доказа, није могао да га осуди, већ је био ослобођен од казне, уз обавезу да надокнади све трошкове.

Са доношењем пресуде предмет крађе у „радњи за проститутску делатност” није био одмах стављен ад акта. Сутрадан, 5. јануара 1896, фасцикла је опет била отворена да би се у њу, уз остале документе о случају, похранио и допис којим је економ Ваљевске болнице обавестио суд да се Јевто Драшковић, судском одлуком спроведен у Болницу двадесетак дана раније, „одшуйиша данас из болнице као ђошрављен.”²⁶

²⁵ Пресуда првостепеног Ваљевског суда, од 4. јануара 1896. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).

²⁶ Ненасловљени допис болничког економа, од 5. јануара 1896. (ИАВ, Фонд О.С.В. 1896, ф. 869).